

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE ULUSLARARASI DİNÎ MÛSİKÎ SEMPOZYUMU

FROM PAST TO PRESENT

INTERNATIONAL RELIGIOUS MUSIC SYMPOSIUM

03-04 KASIM 2017 - AMASYA

-BİLDİRİLER KİTABI-

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE ULUSLARARASI DİNÎ MÛSİKÎ SEMPOZYUMU

**FROM PAST TO PRESENT INTERNATIONAL RELIGIOUS MUSIC
SYMPOSIUM**

03-04 KASIM 2017 • AMASYA

BİLDİRİLER KİTABI

Bu sempozyum T. C. Amasya Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü tarafından desteklenmiştir.

AMASYA • 2017

03-04 Kasım 2017 - AMASYA

ISBN: 978-605-4598-25-0

BİLDİRİLER KİTABI

Geçmişten Günümüz Uluslararası Dini Mûsiki Sempozyumu Bildiriler Kitabındaki yazıların yasal ve bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir.

Her hakkı saklıdır. Bu kitabın hiçbir kısmı yayıncısının yazılı izni olmaksızın elektronik veya mekanik, fotokopi, kayıt ya da herhangi bir bilgi saklama, erişim sistemi de dahil olmak üzere herhangi bir şekilde çoğaltılamaz.

Editörler:

Prof. Dr. Şuayip ÖZDEMİR

Yrd. Doç. Dr. Ayşegül GÜN

Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Akbiçek Mah. Muhsin Yazıcıoğlu Cad. No: 7 / Amasya
Telefon: 0 (358) 260 00 64
Faks: 0 (358) 218 01 61

Baskı:

Amasya Üniversitesi Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü
Aralık 2017

TÜRKİYE'DE İLK KLASİK SANATLAR VE MÛSİKÎ PROJE OKULU İSTANBUL ÜSKÜDAR HAKKI DEMİR ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ'NDE MÛSİKÎ EĞİTİMİNİN MEVCUT DURUMU, EĞİTİM MÜFREDATININ DEĞERLENDİRİLMESİ VE ÖNERİLER

Mehmet ÖNCEL*

Özet

Eğitim öğretim faaliyetine 2014-2015 yıllarında normal Anadolu İmam Hatip Lisesi olarak başlayan Hakkı Demir Anadolu İmam Hatip Lisesi gerek fiziki şartları gerekse konumunun uygun ve elverişli olması hasebiyle 2016-2017 Eğitim-Öğretim yılından itibaren Milli Eğitim Bakanlığı tarafından *Klasik Sanatlar ve Musiki* sahasında Proje Uygulama Okulu olarak ilan edilmiştir. Bir İmam hatip lisesinin genelde mûsikî özelde ise dini mûsikinin nazarî ve amelî uygulamalarının etkin bir şekilde uygulanacağı iddiasıyla ortaya çıkması dini musiki sahası adına oldukça heyecan verici bir durum olarak karşılanmıştır. Bu okulun göstereceği performansa göre uygulamanın diğer illerde de gerçekleştirilmesi planlanmaktadır. Bizler de dini mûsiki sahasında akademik personel sıfatıyla burada yürütülen eğitim-öğretim programının klasik sanatlar ve musiki sahasında ne kadar etkin bir şekilde kullanıldığını görmek ve göstermek maksadıyla bu tebliği hazırlamayı düşünüyoruz. Buradan elde edeceğimiz verilere göre dini mûsikimizin ne kadar yoğunlukta uygulandığını gerek müfredat gerekse müfredat dışı uygulamalarla tespit etmeye çalışacağız. Böylece bundan sonra açılacak olan *Klasik Sanatlar ve Musiki* okullarının formatının şekillenmesine nicel verilere dayanarak katkıda bulunma arzusundayız.

Anahtar Kelimeler: Dini musiki, Musiki, Müzik eğitimi, İmam hatip lisesi.

The First Classical Arts and Music Project School in Turkey, Istanbul Uskudar Hakkı Demir Anatolian Imam Hatip High School, the Current Situation of Religious Music Education in this School, Evaluation of the Curriculum and Recommendations

Abstract

Due to the fact that both the physical conditions and location of the school are suitable, Hakkı Demir Anatolian Imam Hatip High School, which started as a normal Anatolian Imam Hatip High School in the academic year 2014-2015, were announced as project school for Classical Arts and Music by the Ministry of National Education in the academic year 2016-2017. The emergence of an Imam Hatip High School which claims that both theoretical and practical aspects of the religious music are applied effectively can be regarded as a very exciting situation in the name of religious music. Depending on the consequences of the project school, the project is planned to be carried out in other provinces. We, as academic staff in the religious music scene, intend to prepare this paper in order to see and show how effectively the education and training program conducted here is used in classical arts and music. According to what we will obtain from this, we will try to examine how intensely our religious music is applied, with curricula and non-curricular practices. Therefore, we wish to contribute to the shaping of the format of the Classical Arts and Music schools which will be opened later based on quantitative evidence.

Keywords: Religious Music, Music, Music Education, Imam Hatip High School.

Giriş

Atasözünde ifade edildiği gibi "Eğri ağacın gölgesi doğru olmaz" düsturu, gelişip yükselmek isteyen her toplumun göz önünde bulundurması gereken mühim bir kaidedir. Bu sebeple milletlerin hem varlıklarını sürdürmesi hem de arzu edilen seviyeye ulaşması, ancak yaptıkları işin her alanda düzgün ve kaliteli olmasına bağlıdır. Bir toplumu ayakta tutan pek çok parametre bulunmaktadır.

* Yrd. Doç. Dr., İbn Haldun Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, mehmet.oncel@ihu.edu.tr.

Kanaatimizce bunların en başında eğitim ve eğitimci gelmektedir. Çünkü toplumun gerek maddî gerekse manevî olarak sağlıklı bir bünye hâline gelebilmesi, eğitimin kuvvet ve kalitesine bağlı olup, bu da eğitimcilerin birikim ve donanımı nispetinde somutluk kazanabilecektir. Nitekim eğitimciler, nesilleri şekillendiren, kuşakların kabiliyet ve enerjilerine yol gösteren bir rol model konumundadır.

Bütün bu sürecin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi ise ilgili kurumsal yapıların işlerlik ve sürekliliği şartlarına bağlıdır. Osmanlı Devleti'nde eğitim faaliyetlerinin çoğu medreselerde yapılmaktaydı. Buralarda dinî ilimlerle beraber beşerî ilimler de verilmekteydi. Cumhuriyet'in ilanıyla beraber yeni yönetim sistemine geçilmiştir. Bu dönemde sistemin değişikliği ve devrimin gereği olarak kademeli bir şekilde Osmanlı eğitim ve kültürüne ait pek çok kurum ve kuruluş, özellikle de dine ve Türk müsikisine dair faaliyet gösteren yerler kapatılmaya çalışılmıştır.¹ Geçmişten günümüze dini musikinin etkin olarak kullanıldığı kurumlar enderun, daru'l-kurra, cami, mescit, musiki cemiyetleri, meşhur musikîşinas evleri, mevlevîhaneler ve diğer tekkeler gösterilebilir.² Cumhuriyet döneminde musiki ve eğitime zarar veren kararlar arasında tekke ve zaviyelerin kapatılması, harf inkılâbı, Osmanlı eğitimin yüzyıllarca devam ettirildiği medreselerin kapatılması, radyolarda ve okullarda Türk müziğinin yasaklanması, ezanın Türkçe okutulması vb. pek çok olay örnek gösterilebilir. İlk olarak 9 Aralık 1926 tarihinde Tâlim ve Terbiye Dairesi Sanâyi-i Nefise Encümeni aracılığıyla Türk müsikîsi için çok önemli bir yer teşkil eden Darülelhan'ın öğretim programından Türk müsikîsinin ağırlığı büyük oranda azaltılmıştır. Devamında ise Alaturka bölümü tamamen kaldırılarak Türk müsikîsi eğitimi sonlandırılmıştır.³ Türk müsikîsine dair çalışmalar, "Türk Müsikîsi İcra Heyeti" ve "Tarihî Türk Müsikîsi Eserlerini Tasnif ve Tespit Heyeti" adlı iki kurulun faaliyetleriyle sınırlandırılmıştır.⁴

Dinî eğitimin verildiği imam hatip liselerinin akıbeti ise daha sonra İstanbul Belediye Konservatuarı adıyla faaliyetlerine devam Darülelhan'a göre daha kötü bir vaziyette idi. Ancak imam hatip okulları ise uzun bir müddet eğitim ve öğretim faaliyetlerine ara vermek zorunda kaldı.

İmam-hatip okullarının ilk örnekleri Osmanlı Devleti'nin yıkılma sürecinde, 1912 yılında önce Medresetü'l-Vâizîn, ardından 1913'te "Medresetü'l-Eimme ve'l-Huteba" olarak başlamıştır.⁵ "Medresetü'l-Eimme ve'l-Huteba" 1919 yılından 1924'e kadar "Medresetü'l-İrşad" ismiyle faaliyetini sürdürmüştür.⁶ Birinci Meclis eliyle kapatılan yaklaşık 500 medresenin yerine 29 yerde imam hatip mektepleri açıldı. Ancak bu rakam iki sene içerisinde 20'ye, daha sonra 1926-1927 yılında ise Kütahya, İstanbul dışındaki tüm okullar kapatılarak 2'ye düşürüldü. Daha sonra 1931-1932 öğretim yılında ise imam hatip mekteplerinin tamamı kapatıldı.⁷ Böylece Cumhuriyet'in ilanından sonra *Tevhid-i Tedrisat Kanunu* ile hem mevcut din derslerinin eğitim müfredatından kaldırıldığına hem de bu okulların kısa süre içinde kapatıldığına şahit olmaktadır.⁸ Aslında imam hatip mekteplerinin açılmasını zorunlu kılan *Tevhid-i Tedrisat Kanunu*'na rağmen, din derslerinin ve dinî mekteplerin kapatılması kendi içinde bir paradoks içermektedir. Bu uygulama 14 Mayıs 1950 tarihine kadar devam etmiştir. Ancak bu tarihten sonra Demokrat Parti ilk icraat olarak Türkçe ezanı Arapça'ya aslına irca ettirmiştir. Ardından 13 Ekim 1951 tarihinden itibaren imam hatip okullarının açılmasını sağlamıştır. Bu konuda dönemin millî eğitim bakanı Tevfik İleri'nin şu sözleri dikkate değerdir: "*İmam-hatip okullarının açılması zaruretine kanıyız. Çünkü Türk milletine hitap edecek olgun, kültürlü hatip ve imamların yetişmesini arzu ediyoruz.*"⁹

¹ Burada "devrimin gereği" lafzından kasıt Bülent Aksoy'un da belirttiği gibi çok ulusal kültüre sahip Osmanlılık fikrinden çıkıp Türkçülük fikrine geçerek ulusal devlet olma yolunda atılan adımlardır. Bu fikrin oluşturulabilmesi için Osmanlılık alameti olabilecek her şeyi kaldırıp yerine ulusal devlet yapısına uygun ve Batı uygarlığının kodlarına uygun bir yönetim tesis edilmesi gerekiyordu. Bkz. Bülent Aksoy, *Geçmişin Müsikî Mirasına Bakışlar*, Pan Yayıncılık İstanbul, 2008, s. 171-179.

² Mehmet Tıraşçı, İlahiyat Fakültelerinde Okutulan Türk Din Musikîsi Dersi Üzerine Bir Değerlendirme, *Route Educational and Social Science Journal*, Sayı: 2, Temmuz 2015, s. 24.

³ Mehmet Nazmi, Özalp, *Türk Müsikîsi Tarihi*, MEB Yayınları, İstanbul, 2000, s. 63-79. Ayrıca bkz. Yılmaz Öztuna, "Darülelhan", *Türk Müsikîsi Kavram ve Terimleri Ansiklopedisi*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2000, s. 77.

⁴ Nuri Özcan, "Darülelhan", *TDV Ansiklopedisi*, VIII, s. 520.

⁵ Mustafa Öcal, *100. Yılında İmam Hatip Liseleri (1913-2013)*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2013, s. 3.

⁶ Muhammet Sevinç, İmam Hatip Liselerinde Dini Musiki Eğitiminin Tarihsel Süreci ve Öğretim Programlarının Karşılaştırılması, *BOZİFDER*, 11, 11 (2017/11), s. 157.

⁷ <http://www.onder.org.tr/sayfa/imam-hatip-tarihi.html> (13/10/2017)

⁸ Sevinç, a.g.m., s. 158

⁹ Öcal, *100. Yılında İmam Hatip Liseleri (1913-2013)*, s. 108. Ayrıca bkz. *Cumhuriyet Gazetesi*, 3 Ocak 1951.

Menderes döneminden itibaren imam hatip okulları günümüze kadar varlıklarını devam ettirmiştir. Konumuz imam hatip okullarının tarihçesi olmadığından bu kadarıyla iktifa ediyoruz.¹⁰

Sınırlılıklar ve Yöntem

Bu çalışmamızın evrenini imam hatip okulları, örneklemine ise mûsikî proje okulu Hakkı Demir Anadolu İmam Hatip Lisesi oluşturmaktadır. Öncelikle niçin böyle bir konu üzerinde durmak istediğimi belirtecek, ardından okulun tarihçesi (kuruluşu, misyon, idarî ve fizikî koşullar), başvuru süreci, yetenek sınavları, formel ve informel eğitim müfredatı, okulda dersi veren hocaların eğitimi ve yetkinliği hususlarını ele alacak, hazırladığımız anket ve değerlendirmesi ile tespit edilen neticeler ışığında bazı önerilerle tebliğimiz son bulacaktır.

Bir imam hatip lisesinin ilk defa, genelde mûsikî özelde ise dinî mûsikînin nazarî ve amelî uygulamalarının etkin bir şekilde uygulanacağı iddiasıyla ortaya çıkması, dinî mûsikî sahası adına oldukça heyecan verici bir durum olarak karşılanmıştır. Pilot okul olması hasebiyle okulun göstereceği performansa göre uygulamanın diğer illerde de gerçekleştirilmesi planlanmaktadır. Bu konu, klasik sanatlar ve mûsikî sahasında yeni sayılan bu okulda yürütülen eğitim-öğretim programının akademik olarak ne kadar etkin bir şekilde kullanıldığını görmek ve göstermek amacıyla seçildi. Ayrıca diğer imam hatip liselerinden farklı olarak ortaya çıkan bu lise, illerde müezzin ve imam olacak kişilerin mûsikîye dair bilgilerinin artırılmasına katkı sağlama hususunda bir umut olacağı için de konu seçiminde bir tercih sebebi olarak görülmüştür. Bununla beraber imam hatip derslerine ilaveten mûsikîye dair bilgilerin verilmesi öğrencilerin konservatuvarlara girmesini kolaylaştıracak en önemli katkılardandır.

Okulun tarihçesi ve alt yapısı

Hakkı Demir Anadolu İmam Hatip Lisesi, 2014-2015 yılında eğitim ve öğretim faaliyetine normal imam hatip lisesi olarak başlamıştır. Okulun gerek fizikî şartları, gerekse konumunun elverişli olması, 2016-2017 eğitim-öğretim yılından itibaren Millî Eğitim Bakanlığı tarafından *Klasik Sanatlar ve Mûsikî* sahasında Proje Uygulama Okulu olarak ilan edilmesine yol açmıştır. Toplam 40 derslikten meydana gelen bu okulda hem normal imam hatip hem de proje okulunun öğrencileri yer almaktadır. Mevcut pozisyonda 4 tane mûsikî sınıfı aktif olarak kullanılmaktadır. Bu sınıflarda mûsikî aletlerinden piyano, bendir, tanbur, ney ve kanun gibi enstrümanlar yer almaktadır. Ayrıca dinî mûsikînin daha etkin kullanılması için yaklaşık 1000 kişilik camii ve konserlerin düzenlendiği konferans salonu bulunmaktadır. Öğrencilerin performansını arttıracak bahçe, spor salonu, kütüphane gibi yerlerin tefrişi de ihtiyaca uygun olarak dizayn edilmiştir. Toplam 60 öğretmen ve 850 öğrencisi olan bu okulda mûsikî hususunda yetkin hoca sayısı ise 4'tür. Bunlardan 2'si içinde bulunduğumuz dönemde farklı liselere tayin edilmiştir.

Öğrenci alım kriterleri ve müfredat

Okulda öğrenci alımı TEOG puanı ile beraber yetenek sınavına göre gerçekleştirilmektedir. Ortaokul ve imam hatip ortaokulunda 8. sınıfı bitiren erkek öğrenciler arasından yetenek sınavına göre öğrenci alımı yapılmaktadır. Her yıl ortalama 30 mûsikî 30 da hüsn-i hat öğrencisi kabul edilmektedir. Başvurular haziran ayında, yetenek sınavları temmuz ayının başında, kayıtlar ise temmuz ayının ikinci haftasında yapılmaktadır. Ancak yeterli başvuru alınmadığı takdirde yedek ve açık kontenjanların doldurulması için ilaveten ikinci bir sınav takvimi daha belirlenerek sınıf mevcudu tamamlanmaktadır. Yetenek sınavını gerçekleştiren komisyon 4 jüri ve 1 başkandan oluşmaktadır. Jüri, ikisi okul içinden alan hocası, biri dışardan öğretmen, biri üniversitede akademisyen ve komisyon başkanı olarak da okul müdüründen müteşekkildir. Bu sınavda öğrencinin kapasitesini ölçmek için farklı alanlarda sorular sorulmaktadır. Sorulan sorular arasında piyano ile öğrenciye tek ses ve çift ses duyum örnekleri, ritim algısı, mûsikîye dair teorik bilgi, son olarak da neden bu okulu seçtiği ve enstrüman çalışıyorsa enstrümana dair, okuyorsa bir şarkı veya ilahi performansı sergilemesi istenmektedir. Bütün bu

¹⁰ İmam Hatip okullarının ayrıntılı tarihçesi için bkz. Mustafa Öcal, *100. Yılında İmam Hatip Liseleri (1913-2013)*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2013; Mehmet Ünsür, *İmam-Hatip Liseleri-Kuruluşundan Günümüze*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2005; *100. Yılında İmam-Hatip Liseleri Sempozyumu*, Dem Yayınları, 2015; İbrahim Aşlamacı, *Pakistan Medreselerine Bir Model Olarak İmam-Hatip Okulları*, Dem Yayınları, İstanbul, 2014.

kriterlere göre öğrencilere puan verilip ilk 30 kişi müsikî bölümüne kabul edilmektedir. Hocalarla yapılan görüşmelere göre müsikî dersi 9. sınıflarda 2 saat, 10. sınıflarda ise 1 saat olarak okutulmaktadır. Normalde meslek lisesi statüsünde olan okullarda alan/dal dersleri, seçmeli dersler, ortak dersler ve rehberlik dersleri olmak üzere 4 farklı kategoride dersler okutulmaktadır. Buna göre 9. sınıflarda alan/dal dersleri 2 saat, seçmeli dersler 3 saat, ortak dersler 33 ve 1 saat de rehberlik dersi olmak üzere toplam 39 saat verilmektedir. 10. sınıflarda ise 14 saat alan/dal, ortak dersler 29, rehberlik dersi 1 saat olmak üzere toplam 44 saat ders okutulmaktadır.¹¹ Anadolu imam hatip liselerinde ise her bir sınıfa haftalık olarak 40 saat ders okutulmaktadır. Bunlardan 9. sınıflar için ortak dersler 33, meslekî dersler 6 ve rehberlik dersi 1 saattir. 10. sınıflarda ortak 28, meslekî 10, seçmeli 2 saat okutulmaktadır.¹² Burada Hakkı Demir Anadolu İmam Hatip Klasik Sanatlar Proje Lisesi'nde müsikî dersi tıpkı diğer Anadolu imam hatip liseleri gibi ortak dersler grubundan beden eğitimi/müsikî/görsel sanatlar grubundaki dersler aracılığıyla verilebilmektedir. Özel olarak müfredatta dinî müsikîye dair bir ders bulunmamaktadır. Sadece 11 ve 12. Sınıflarda seçmeli olarak okutulmaktadır.¹³ Bu okulda müsikî derslerinin tamamına yakını yetiştirme bursları adı altında hafta içi okul çıkışı 2 saat ve cumartesi sabahtan öğlene kadar 4 saat olarak verilmektedir. Hafta içi dinî müsikî meşk usûlüyle ilahi, tevşih, kaside, na't, ezan, mevlid, miraciye; hafta sonu ise solfej nazariyat dersleri verilmektedir. Bu da yaklaşık olarak haftada 14 saate tekabül etmektedir. Hafta içi verilen meşkler tematik içeriğe sahiptir. Özellikle hicrî aylara göre ilahiler seçilip öğretilmektedir. (ramazaniye, muharremiye, hac, mevlid-i nebî vs.) Dinî müsikî repertuarı dersini Hüseyin Suiçmez, solfej ve nazariyat dersini Ali Alpsar, Türk müziği derslerini ise Hüseyin Özdemir vermektedir. Koro çalışmalarına uduyla Hilal Akbulut katılmaktadır.

Halihazırda okulda ney, ritim, keman ve ud eğitimi verilmektedir. Tanbur, klasik kemençe, kanun ve çello eğitimi ise öğrenciler BİKSAD¹⁴ vakfına yönlendirilerek sağlanmaktadır. 9. ve 10. sınıflardaki öğrencilerden 8'i keman, 10'u ney, 11'i ud, 5'i ritim, 3'ü klasik kemençe, 1'i çello, 2'si kanun ve 2'si tanbur olmak üzere toplam 42 öğrenci enstrüman dersi almaktadır.

Okulda müsikî hocalarının gayretiyle müsikîye dair gerek okul içinde gerekse okul dışında pek çok faaliyet gerçekleştirilmiştir. Bunları; tematik konserler, müsikî atölyeleri gezisi, veli ziyaretleri, müsikî eğitim kurum ve kuruluşlarını ziyaret olarak sıralayabiliriz. Geçen sene yapılan faaliyetler arasında Kültür Bakanlığı Tarihî Türk Müziği Topluluğu sanatçılarından Süleyman Şahintürk, Türk müziği usûlleri, bendir tekniği, tekke müziği ve mehtere dair bir dizi seminer vermiştir. Kandil günlerinde camilerde mevlid-i şerif icraları, tematik konserler (Çanakkale zaferi, hac, muharrem, kutlu doğum), şehir dışı konserleri, veli ziyaretlerinde müsikî meşki, enstrüman yapım atölyeleri ziyaretleri (Ramazan Calay ud atölyesi, Hüseyin Aktel ud atölyesi, Ahmet Şahin ney atölyesi), konser izlemeleri (Mehmet Kemiksiz konseri, Üsküdar Müsikî Cemiyeti konserleri, İstanbul Tarihî Türk Müziği Topluluğu Ziyareti ve konseri), müsikîşinas hattat ziyaretleri (Hüseyin Kutlu) vb. pek çok etkinlik gerçekleştirilmiştir. Bir eğitim-öğretim yılı içinde müsikîye dair yaklaşık 40 civarı etkinlik gerçekleştirilmiştir. Bu ise kanaatimizce çok iyi bir rakamdır.

Ders Veren Hocalar:

a. Hüseyin Suiçmez: 1978 Trabzon Sürmene doğumlu olan Hüseyin Suiçmez, küçük yaşlarda babasının yanında hafızlığını tamamlamıştır. İlk müsikî eğitimini aynı zamanda hafız olan babasından alan Suiçmez, daha sonra üniversiteyi Marmara İlahiyat'ta okurken Nuri Özcan, Nuri Uygun gibi hocalardan istifade etmiştir. Mezuniyetinin ardından Türk Din Müsikîsi sahasında yüksek lisansını tamamlamış, devamında ise Üsküdar Müsikî Cemiyeti'ne devam ederek burada nazariyat, solfej, usûl

¹¹ [http://megep.meb.gov.tr/dokumanlar/10.SINIF%20\(20172018\)/10%20HD%C3%87/MUHASEBE%20VE%20F%C4%BONANSMAN_HD%C3%87_10.pdf](http://megep.meb.gov.tr/dokumanlar/10.SINIF%20(20172018)/10%20HD%C3%87/MUHASEBE%20VE%20F%C4%BONANSMAN_HD%C3%87_10.pdf) (17/10/2017).

¹² https://dogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_06/15113722_AIHL_Fen_Sosyal_Bilimler_ProgramY_Cizelgesi1.pdf (17/10/2017).

¹³ http://hakkidemiranadoluihl.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/34/22/758190/icerikler/musiki-alani-proje-uygulama-alani_3670645.html?CHK=908587726712ea339b85261e25f53b1e (27/10/2017).

¹⁴ Bilim Kültür ve Sanat Derneği. Çalışma faaliyetlerine 2009 yılında başlayan bu dernek hattat Hüseyin Kutlu, Sadrettin Özçimi, Ahmed Şahin, Erol Dönmez vs hocaların riyasetinde eğitim faaliyetlerine başlamıştır. Hat, müsikî, edebiyat ve diğer İslam sanatlarına dair her yıl yaklaşık 700 öğrencisine aktif eğitim verilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://biksad.com/default.aspx> (30/10/2017).

ve repertuar derslerine katılmıştır. Ayrıca 2001 yılından itibaren dinî mûsikî meşkini Mehmet Kemiksiz'le devam ettirmektedir. Yaklaşık 4 yıldır Özer Özel'den tanbur eğitimi almaktadır. 2016-2017 eğitim öğretim yılından itibaren Hakkı Demir İHL hem meslek dersleri hem de mûsikî derslerini vermektedir.

b. Hilal Akbulut: 1978 Ankara doğumludur. İlk, orta ve lise eğitimini Ankara'da tamamlamıştır. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümünde lisansını, Marmara Üniversitesi Türk Din Mûsikîsi Bölümünde yüksek lisansını tamamlamıştır. 2010 yılında Üsküdar Mûsikî Cemiyeti'nden mezun olmuş ve icra sınıfına devam etmiştir. Necati Çelik, İbrahim Kararoğlu ve Yurdal Tokcan'dan ud Erol Uras'tan şan, Cihat Deniz ve Amir Ateş'ten beste ve kompozisyon dersleri almıştır. Labirinth Musical Workshop ve İstanbul Üniversitesi Osmanlı Müziği Araştırma Merkezi'nde ud alanında master class eğitimlerine katılıp hocası Yurdal Tokcan'dan dört ayrı ud icrakârlığı sertifikası almıştır. Halen Milli Eğitim Bakanlığı personeli olarak tarih öğretmenliği yapmaktadır. Pek çok konser ve gösteride ses ve saz sanatçısı olarak görev almıştır.

c. Hüseyin Özdemir: 1980 Almanya doğumlu Özdemir, ilk ve orta öğrenimini Karaman'da tamamlayıp 1997 yılında Karaman İmam Hatip Lisesi'nden, 2002 yılında Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. 2006 yılında Üsküdar Mûsikî Cemiyeti'ndeki 3 senelik mûsikî eğitimini başarıyla tamamladıktan sonra icra heyetine seçildi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları bölümünden 2009 yılında "Rauf Yekta Bey'in *Resimli Gazete, Vakit ve Yeni Ses* Gazetelerindeki Makaleleri" adlı teziyle yüksek lisans eğitimi tamamladı.

Ayrıca Diyanet İslam Ansiklopedisi'nde "Üsküdar Mûsikî Cemiyeti" maddesini yazmıştır. Geçtiğimiz yıl mûsikî proje okulu Hakkı Demir Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde mûsikî proje öğretmeni olarak görev yaptı. Evli ve iki çocuk babasıdır.

d. Ali Alpsar: 1982 Yozgat doğumludur. İlköğrenimini burada tamamladı, yedi yıllık orta ve lise öğreniminin altı yılını Yozgat İmam Hatip Lisesi'nde son yılını ise İzmir Karşıyaka İmam Hatip Lisesi'nde tamamladı. 2002 yılında Müjdat Gezen Sanat Merkezi Halk Müziği Bölümünü kazanarak İstanbul'a geldi. Bu kurumda halk müziğinin duayenlerinden Adnan Ataman ve Seha Okuş'un öğrencisi oldu ve buradaki eğitimini 2006 yılında başarı ile tamamladı. Aynı yıl İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Mûsikîsi Devlet Konservatuvarı Ses Eğitimi Bölümü Türk Halk Müziği Ana Sanat Dalı Programında öğrenim görmeye hak kazandı ve 2011 yılında başarıyla mezun oldu. Konservatuvar eğitimi sürecinde başta Can Etili ve Erol Parlak olmak üzere, alanında uzman hocalardan "Türk Halk Müziği Reperuarı", "Ses Eğitimi", "Bağlama" ve "Yorum" dersleri aldı. Yurt çapında birçok konser, TV ve Radyo programlarında korist, solist ve enstrümanist olarak sahne aldı. Konservatuvar eğitimi sürecinde, Türk Din Mûsikîsi üzerine de çalışmalar yapan Alpsar, bir dönem Galata Mevlevihanesi'nde, acemaşiran, bayati ve hüzzam ayin-i şerif icralarında bulundu. 2011-2012 yıllarında Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde pedagojik formasyon eğitimini tamamlayarak Müzik Öğretmeni olmaya hak kazandı. 2012 yılında atandığı İstanbul Sancaktepe Nermin Ahmet Hasoğlu İmam Hatip Ortaokulu'nda müzik öğretmeni olarak göreve başladı. Halen, 2016-2017 eğitim öğretim yılında Aziz Bayraktar İmam Hatip Ortaokulu'nda müdür yardımcısı olarak görevini sürdürmekte ve aynı zamanda Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Türk Din Mûsikîsi sahasında yüksek lisans tez aşamasındadır.

Hocaların eğitim durumuna baktığımızda hepsinin Marmara Üniversitesi'nde dinî mûsikî sahasında yüksek lisans yaptıklarını görmekteyiz. Bu aslında öğrencilere dersin daha etkili anlatılması hususunda önem arz etmektedir. En azından okulda gördükleri mûsikî tarihi, dinî mûsikî formları ve repertuarı derslerinin öğrencilere öğretim sürecinde oldukça kolaylık sağlayacağı kanaatindeyiz.

Anket Çalışması ve Değerlendirme

Bu çalışmanın verileri bir geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış bir ölçüm aracı vasıtasıyla değil bizzat tarafımızdan oluşturulmuş bir anket formu aracılığıyla toplanmıştır. Bundan ötürü hedef ölçek geliştirme olmadığı için soru sayısı biraz fazla yapıldı. Öğrencilerden homojen bilgi alabilmek için benzer sorular çapraz olarak soruldu. Soruların seçimi ve belirlenmesi hususunda Mehmet Tıraşçı ve

468 | Geçmişten Günümüze Uluslararası Dini Müsiki Sempozyumu

Muhammet Sevinç'ten istifade edildi. Araştırma verileri Üsküdar Hakkı Demir Anadolu İmam Hatip Lisesi öğrencilerine uygulanan bu anket formları aracılığıyla toplanmıştır. Buradan elde edilen verilerle dinî müsikî öğrenimi hakkındaki öğrenci görüşlerinin değerlendirmelerine yer verilecektir. Buna göre anket soruları ve verilen cevapların sayısal sonuçları şu şekildedir:

DİNÎ MUSİKİ DERSİ ÖĞRENCİ ANKET SORULARI Aşağıdaki ifadelerden her birini okuduktan sonra bu ifadenin size uygunluk derecesini gösteren sütuna ait olan ve ifadenin hizasında bulunan kutucuğu (x) işaretleyiniz.	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Az Katılıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1. Dinî müsikî dersini severim.	26	7			
2. Derste öğrendiğimiz ilahilerin çeşitliliği az.		3	9	7	15
3. Hoca derse enstrümanla katılmaktadır.	5	3	3	4	12
4. Derste toplu ilahi söylemekten hoşlanmam.	3	1	1	5	24
5. Bu dersin okutulmasını gerekli buluyorum.	17	10	3	1	1
6. Dinî müsikî dışında nazariyat eğitimi de verilmelidir.	14	6	5	4	1
7. Bu derse sadece dersi geçmek için çalışırım.		1	1	7	25
8. Derste öğretmen ilahileri meşk usulüyle öğretiyor.	25	7			1
9. Dinî müsikî dersinde ilahilere severek katılırım.	23	9			
10. Ders saatini yetersiz buluyorum.	1	3	5	5	20
11. Derse hem hoca hem de biz aktif şekilde katılıyoruz	23	7	3	1	
12. Hocanın verdiği ödevleri istekli yaparım.	17	13	4		
13. Dinî müsikî dersi çok önemli bir ders değildir	1		2	9	21
14. Dinî müsikî dersinde sadece ilahi okuruz.	4	3	6	12	8
15. Ders dışında dinî müsikî etkinliklerine katılırım.	11	7	11	4	1
16. Dinî müsikî dersi verimli geçmektedir.	24	9		1	
17. Daha önce topluluk önünde icrada bulundum	19	4	3	1	6
18. Evde müsikî dinlerim	17	10	3	2	2
19. Enstrüman çalabiliyorum	10	6	12	4	2
20. Üniversitede bu alanla ilgili çalışma yapmak isterim	15	5	8	5	1
21. Dinî müsikî dersi gereksiz bir derstir			1	5	28
22. Ders saati yeterlidir	22	6	3		2
23. Daha önce müsikî eğitimi aldım	8	6	8	6	6
24. Öğrendiklerimi camide uygulayabiliyorum	8	8	6	6	5
25. Dinî müsikî dersinin zorunlu ders olmasını isterim.	11	6	8	2	6
26. Dinî müsikî dersinde notayla okuma önemlidir	17	11	6		
27. Derste öğretmenime eşlik ediyorum	25	8	1		
28. Bu ders ileride meslek hayatıma faydalı olacaktır	23	3	7	1	
29. Bu dersi üniversitede de almak isterim	15	6	9	3	1
30. Boş vaktimde dinî müsikî harici müzik de dinlerim	25	3	6		

Bu verilere göre ankete katılan öğrenci sayısı 34'tür. Ancak her soruya herkes cevap vermemiştir. Öğrencilerin dersin okutulmasına dair görüşlerine baktığımızda "*Bu dersin okutulmasını gerekli buluyorum*" sorusuna öğrencilerin yaklaşık yüzde 84'ü kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum, yüzde 9'u az katılıyorum cevabını vermiştir. Yine benzer bir soru "*Dinî müsikî dersinin zorunlu ders olmasını isterim*" sorusuna yüzde 51'i kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum cevabını vermiştir. "*Dinî müsikî dersi gereksiz bir derstir*" sorusuna yaklaşık yüzde 97'si kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Yine "*Dinî müsikî dersi çok önemli bir ders değildir*" sorusuna yüzde 90'ı katılmadığını, yüzde

10'u az katıldığını veya doğru bulduğunu ifade etmiştir. Bu sorular ışığında öğrencilerin çoğuna göre bu ders gerekli ve önemlidir. Ancak dersin gereksiz olduğunu söyleyenler de yok değil.

Dersin işleniş hakkında sorulan sorulara gelince; *"Derse hem hoca hem de biz aktif bir şekilde katılıyoruz"* sorusuna sınıfın yüzde 12'si az katılıyorum demeyi tercih etmiştir. Özellikle toplu ilahi söyleme hususunda öğrencilerin yaklaşık yüzde 15'inin katılmaktan hoşlanmadıklarını görmekteyiz. Yine buna benzer 27. soruda öğrencilerin yüzde 3'ünün az katıldığı ifade edilmektedir. *"Dinî mûsikî dışında nazariyat eğitimi de verilmelidir"* sorusuna öğrencilerin yaklaşık yüzde 16'sı olumsuz cevap vermiştir. *"Dinî mûsikî dersinde notayla okuma önemlidir"* öğrencilerin tamamına yakını notayla okumanın gerekli olduğunu kabul etmektedir. Ancak hocalar meşk usulüyle öğretimi de devam ettirmektedir. *Hoca derse enstrümanla katılmaktadır"* sorusuna yüzde 47 hocanın derse enstrümanla katılmadığı cevabı verilmiştir. *"Dinî mûsikî dersinde sadece ilahi okuruz"* sorusuna yüzde 40'lık bir oran sade ilahi okunduğunu belirtmiştir. Derslerde öğrendiklerini farklı mekânlarda uygulayanlar yaklaşık yüzde 66 oranında. Dersin verimliliği hususunda tamamına yakını verimli geçtiğini ifade etmektedir. Ayrıca ders saatinin yeterliliği hususunda öğrencilerin yüzde 85'i hem fikir. (Ders sonrası verilen eğitimler de dahil)

Bunun dışında öğrencilerin mûsikîyi dinleme hususundaki görüşlerine baktığımızda *"Evde mûsikî dinlerim"* sorusuna öğrencilerin yüzde 88'i dinlerken, yüzde 12'si dinlememektedir. Dinî mûsikî öğrencisinin okuldan sonra vaktini en çok geçirdiği evde mûsikî dinlememesi kanaatimizce üzerinde durulması gereken mühim bir meseledir. Ayrıca *"Boş vaktimde dinî mûsikî harici müzik de dinlerim"* sorusuna öğrencilerin tamamına yakını dinlerim demiş. Bu da aslında bir önceki soruya verilen cevaba baktığımızda çelişik bir durum ortaya çıkmaktadır. Mûsikî geleneğimizde ilk eğitim dinleme ile başlar.

Bu eğitimin daha ileriki safhalarda devam ettirilmesi, meslek hayatına kolaylık sağlayacağı hususundaki sorulara gelince ilk *"Üniversitede bu alanla ilgili çalışma yapmak isterim"* sorusuna öğrencilerin yüzde 83'ü devam etmek istediklerini beyan etmiştir. Yine benzer bir soru *"Bu dersi üniversite de almak isterim"* sorusuna yaklaşık yüzde 90'ı bu dersi almak istediklerini söylemiştir. Verilen bu cevaplara göre öğrencilerin gelecekte alanla ilgili çalışma gayreti içerisinde olacaklarını görmekteyiz. Gelecekte mûsikîye dair daha iyi hizmetlerde bulunmak için çalışmalarını şimdiden bir topluluk önünde gerçekleştirmelerinde fayda vardır. Buna göre *"Daha önce topluluk önünde icrada bulundum"* sorusuna öğrencilerin yüzde 21'i hiç icrada bulunmamış. Bu sayının azami derecede alt seviyeye çekilmesi gerekir.

Okula başlamadan evvel öğrencilerin herhangi bir mûsikî eğitimi alıp almadıkları veya bir enstrüman kullanıp kullanmadıklarına baktığımızda öğrencilerin yüzde 29'unun iyi yüzde 18'inin orta, yüzde 35'inin ise düşük derecede enstrüman kullanmaktadır. Mûsikî eğitimini daha önceden alanlardan yüzde 24'ü iyi derecede, yüzde 17'si orta derecede mûsikî eğitimi aldıklarını görmekteyiz. Netice olarak bu öğrencilerin en azından yüzde 50'ye yakını mûsikî ile daha önceden hem hal olduğu anlaşılmaktadır.

Sonuç, Tespitler ve Öneriler

Daha önce hem kitabî bilgilere dayanarak makale, tez vb. çalışmalar tarafımızdan ortaya konuldu. Bir nebze olsun sahaya inip vaka incelemesi ve durum tespitinin gerekliliğini hissettiğimiz için bu konu seçildi. Kuruluşundan itibaren fen, sosyal, spor, sanat, kültür dersleri ile birlikte temel İslam bilimlerine ait dersler verilen imam hatip okullarının hedefi, öğrencilerin doğru bilgiye ulaşmasını sağlamak aynı zamanda inanç ve davranışında Kur'an ve Sünnet'e uygun olarak bir edim kazandırmaktır. Bunun yanında milli ve manevi değerlere sahip, küresel konjonktürü de göz önünde bulunduran aktif bireylerin yetişmesine katkıda bulunmaktadır. Bu sebeple milli eğitim tarafından belirlenen vizyon belgesi yedi önemli alandan oluşmaktadır.

1. Eğitim ve fizikî ortamlar
2. Öğretmen ve Eğitim Yöneticileri Alanı
3. Akademik Gelişim Alanı
4. Öğrenci Meslekî Gelişim Alanı
5. Değerler Eğitimi, Spor, Sanat ve Kültürel Alanlar

6. Çevre ve Paydaşlarla İşbirliği Alanı

7. İzleme ve Değerlendirme Alanı

Yukarıda zikredilen yedi alana dair vizyon belgesi genelde imam hatip liseleri özelde ise Hakkı Demir İmam Hatip Lisesi'nde ne kadar kendini göstermiştir? Yaptığımız alan taraması sonucu bu 7 maddenin hepsi hakkında bir çalışma yapılmıştır. Ancak bunların istenilen düzeyde olmadığını düşünmekteyiz. Okulda bizzat yapılan gözlem ve anket sonucuna göre elde ettiğimiz bilgiler ışığında bizde hâsıl olan kanaat ve önerileri maddeler halinde şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Yükseköğretim bazında 2011 yılında Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Devlet Konservatuvarında Dinî müsikî bölümünün kurulmasından sonra orta öğretim seviyesinde dinî müsikî ve klasik sanatlarla dair bir imam hatip lisesinin devlet eliyle kurulması oldukça memnuniyet verici bir durumdur.

2. Okulun fiziki şartları ve diğer dış koşullar dinî müsikî eğitimi için oldukça elverişlidir. 40 derslik ve bunlardan 4 tanesi müsikî sınıfı olarak tahsis edilmiştir. Ayrıca müsikî enstrümanlarına ilaveten 1000 kişilik cami ve konser salonunun olması icranın uygulanması açısından da oldukça mühimdir.

3. Bu okuldan mezun olacak öğrencilerin müezzin ve imam olması halinde cami müsikîsine dair yetkinlikleri diğer liselerden mezun olan kişilere göre daha fazla olacağı beklenir. Bunun dışında müsikî eğitimi verilmesi hasebiyle konservatuvarlara giriş hususunda da kolaylık sağlayacağı düşüncesindeyiz.

4. Millî eğitim müfredatına göre müsikî dersi 9. sınıflarda 2 saat, 10. sınıflarda ise 1 saat olarak okutulmaktadır. Dinî müsikî ve klasik sanatlarla dair özel olarak kurulmuş bu lisede müsikîye dair müfredatının resmi olarak en az 10 saat olması gerekir. Bu konuda okulun internet sitesinde de bu dersin zorunlu olması gerektiği belirtilmektedir.¹⁵ Ancak okuldaki yetiştirme bursları adı altında, hocaların kişisel gayreti ile hafta içi her gün 2, hafta sonu cumartesi günü ise 4 saat müsikîye dair ilave dersler verilmektedir. Bu da öğrencilerin haftada yaklaşık 54 saat ders alması demektir. Bunun pedagojik olarak verimli olması çok düşük ihtimaldir. Öğrenciler böylece hem imam hatip lisesini hem de mini bir konservatuvar eğitimi almaktadır.

5. Okulda müsikî hocalarının gayretiyle müsikîye dair gerek okul içinde gerekse okul dışında pek çok faaliyet gerçekleştirilmiştir. Bunlar arasında tematik konserler, müsikî atölyeleri gezisi, veli ziyaretleri, müsikî eğitim kurum ve kuruluşlarının ziyaret edilmesidir. Tüm bu etkinlikler öğrencilerin hem müsikî yönünü hem de sosyalleşme yönüne katkı sağlamaktadır. Hakkı Demir Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde bir eğitim-öğretim yılı içinde müsikîye dair haftada en az bir olmak üzere yaklaşık 40 civarı etkinlik gerçekleştirilmesi kanaatimizce çok iyi bir rakamdır.

6. Her ne kadar anket sonucunda bu dersin çok önemli olduğu vurgulandıysa da öğrencilerle yapılan şifahi görüşmeler sonucu bu dersin üniversite sınavına katkısının olmadığı ve bu yüzden yeteri kadar ehemmiyet verilmediği tespit edildi. Bu konuda gerek öğrenciler gerekse veliler detaylı bir şekilde bilgilendirilmelidir.

7. Hizmet içi eğitimleri daha sıklıkla ve daha etkili bir şekilde gerçekleştirilmelidir. Milli eğitim tarafından belirli aralıklarla bu eğitimler verilmekte ancak bu okulda ders veren hocalardan yola çıkarak buna daha fazla önem verilmesi gerektiğini düşünmekteyiz. Burada ders verecek hocaların eğitimini üniversitelerdeki akademisyenler veya alana dair yetkin kişiler tarafından sistemli bir metotla verilmesi gerekir. Verilen bu eğitimin de ayrı bir komisyon tarafından değerlendirilmesi gerekir.

8. Tespit ettiğimiz bir diğer husus öğrencilerin sınava alım sürecinde yaşadıklarıdır. Özellikle bu tür sınavlara müsikîden anlamayan kişilerin girmemesi gerekir. Örneğin makam, ritim gibi müzik terimlerini bilmeyen bir jürinin verdiği puanlama ne kadar sıhhatli olabilir? Ayrıca sınavın objektif kriterlere göre belirlenmesi gerekir. Sınavdan önce hangi soruya kaç puan verileceği önceden belirlenmiş ve ona göre bir sıralama yapılması gerekir. Akabinde puanlar verilir verilmez ya bilgisayar sistemine puanlar yüklenmeli ve sıralamayı bilgisayarın kendisinin yapması sağlanmalı ya da hemen

¹⁵ Müzik, hayattaki maddi ve manevi formasyonlarına ve önemine binaen, eğitim sistemimiz içinde "**seçmeli**" değil, "**mecburi**" dersler **kapsamındayermalıdır**.Bkz.http://hakkidemiranadoluhi.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/34/22/758190/icerikler/musiki-alani-proje-uygulama_alani_3670645.html?CHK=532f88e3a6a9ebbf4d4c991caad333ed (02/11/2017)

puanlar verilip kapalı zarf usulüyle sonuç belirlenmelidir. Aksi halde milli eğitim veya başka yüksek bir kurumun yetkilisinden gelen bir emre göre öğrenci sıralaması değişebilmektedir.

9. Kanaatimizce mûsikî ve İslam sanatlarına dair bir okul idarecisinin mûsikîyi azami derecede bilmesi gerekir. Özellikle mûsikî hocasının taleplerinin yerine getirilmesi hususunda aynı düzlemde anlaşması önemlidir. Örneğin solfej kursu açmak isteyen bir hocanın, idari personele solfejin ne olduğunu izah etmesi ve bu yönde ders açılmasının önemini anlatması kanaatimizce meşakkatlidir.

10. Pilot okul olması hasebiyle öğrencilerin hem akademik hem de sosyal yönlerinin güçlenmesi adına 3-4 öğrenciyi geçmeyecek şekilde her gruba bir danışman hoca atanmalıdır ve bu danışman hocalar her öğrenci için ayrı bir dosya hazırlayıp onların gelişmelerini yakından takip etmelidir. Danışman hocadan kastım sınıf hocasının çok ötesindedir. Danışman hocaların en önemli vasıflarından birisi öğrencilerin yeteneklerini, ilgilerini, hobilerini vb. diğer özelliklerini iyi keşfedip o konuda ilerlemelerini sağlayacak adımları okul idaresi ve öğrenci velileriyle koordineli bir şekilde yürütmeleridir. Enstrüman kabiliyeti yüksek olanlar için o alanda yetişmelerini sağlayacak ortam hazırlamalıdır.

11. Mûsikî hocalarının azami derecede enstrüman çalması gerekir. Ayrıca seslerinin de güzel olması eğitimi verimli hale getirebilir. Buna ilaveten derse giren hocaların dersin mekanik bir şekilde işlemek yerine daha işlevsel ve ruha hitap edecek şekilde sunmalıdır. Müzik ve ritim kulağının sağlam olması gerekir. Ayrıca nefes teknikleri, şan, diyaframı etkin kullanma, ses tellerinin korunmasına dair bilgileri haiz olması beklenir. Bununla beraber zengin repertu var, Osmanlıca ve Farsça güfteleri anlayabilen, bona ve solfej yapabilen biri olmalı. Koro yönetme becerisine sahip olmalı. Nota programlarını kullanabiliyor olmalı. Müziğe dair teknolojik gelişmelerden haberdar olması dersin verimliliği arttırır. Türk müziği hakikatte seyir müziğidir. Bu yüzden dersi veren hoca makamların inceliklerini bilmesi gerekir. Ritim ve usuller hususunda da bilgi sahibi olmalıdır.

12. Dikkatimizi çeken bir diğer önemli husus ise dinî mûsikîye dair ders müfredatıdır. Özellikle sınıf ders defterine hocaların o gün işledikleri konuları tarama fırsatımız oldu. Buna göre bazı derslerde sadece 1 ilahi geçilmiş (örn. Rast ilahi "Ey âşık-ı dil-dâde"), bazı derslerde ise ne yapıldığına dair hiçbir şey yazılmamış. Bu ilk önce zihnimizde milli eğitim tarafından dinî mûsikî ders kitabının yapılmadığını hissettirdi. Ancak bu konuda daha önce imam hatiplerde dinî mûsikî okutulmasına dair müstakil kitap olarak 1996 yılında Doç. Dr. Ayhan Altınkuşlar, Yrd. Doç. Dr. Ruhu Kalender ve Yrd. Doç. Dr. Nuri Özcan hazırlamıştır. Ayrıca Yrd. Doç. Dr. Ubeydullah Sezikli 2014 yılında Anadolu imam hatip liselerinde okutulmak üzere dinî mûsikî öğretim materyali hazırlamıştır. Bu çalışmada gerekli tüm bilgiler ve notalara ilaveten eserlerin seslendirilmiş hali de var. Bu öğrenciler ve öğretmenler açısından oldukça önemlidir.

13. Son olarak bu bransa atanan hocalar imam hatip meslek hocaları veya konservatuvar mezunları arasından seçilmektedir. Ancak burada meslek hocaları mûsikîden, konservatuvar hocaları ise dinî ilimler konusunda zayıf kalabilmektedir. Bu yüzden bu bölüme atanan hocaların hem mûsikî hem de dinî bilgisinin yeterli düzeyde olanlar arasından seçilmesi önemlidir.

Kaynakça

- Aksoy, Bülent, *Geçmişin Musiki Mirasına Bakışlar*, Pan Yayıncılık, İstanbul, 2008.
- Aşlamacı, İbrahim, *Pakistan Medreselerine Bir Model Olarak İmam-Hatip Okulları*, Dem Yayınları, İstanbul, 2014.
- Öcal, Mustafa, *100. Yılında İmam Hatip Liseleri (1913-2013)*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2013.
- Özalp, Mehmet Nazmi, *Türk Mûsikîsi Tarihi*, MEB. Yayınları, İstanbul, 2000.
- Özcan, Nuri, "Darülelhan", *TDV Ansiklopedisi*, VIII, s. 520.
- Öztuna, Yılmaz, *Türk Musikisi Kavram ve Terimleri Ansiklopedisi*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2000.
- Sevinç, Muhammet, İmam Hatip Liselerinde Dini Musiki Eğitiminin Tarihsel Süreci ve Öğretim Programlarının Karşılaştırılması, *BOZIFDER*, 11, 11(2017/11), 153-184.

472 | Geçmişten Günümüze Uluslararası Dini Mûsiki Sempozyumu

Tıraşçı, Mehmet, İlahiyat Fakültelerinde Okutulan Türk Din Musikisi Dersi Üzerine Bir Değerlendirme, *Route Educational and Social Science Journal*, Sayı: 2, Temmuz 2015, 19-35.

Ünsür, Mehmet, *İmam-Hatip Liseleri Kuruluşundan Günümüze*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2005.

100. Yılında İmam-Hatip Liseleri Sempozyumu, Dem Yayınları, İstanbul, 2015.

<http://biksad.com/default.aspx> (30/10/2017).

[http://megep.meb.gov.tr/dokumanlar/10.SINIF%20\(20172018\)/10%20HD%C3%87/MUHASEBE%20VE%20F%C4%B0NANSMAN_HD%C3%87_10.pdf](http://megep.meb.gov.tr/dokumanlar/10.SINIF%20(20172018)/10%20HD%C3%87/MUHASEBE%20VE%20F%C4%B0NANSMAN_HD%C3%87_10.pdf) (17/10/2017).

https://dogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_06/15113722_AIHL_Fen_Sosyal_Bilimler_ProgramY_Cizelgesi1.pdf (17/10/2017).